

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש ר"ע מברטנורא ועיקר תוי"ט

פרק רביעי

א בן זומא אומר: איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי, כי עדותיך שיחה לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו ^(ט), שנאמר: טוב ארך אפים מגבור, ומושל ברוחו, מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיה כי תאכל, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה ^(י), וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובני יקלו.

פירוש ר"ע מברטנורא

מן המלך שלאחר שכבש את העיר ובאו לידו האנשים המורדים בו, מושל ברוחו ואינו הורג: איזה עשיר. הראוי לו להתהלל בעשרו. השמח בחלקו: איזה מוכבד. לפי ששלשה דברים טובים הללו שנוכרו לעיל, שהם החכמה והגבורה והעושר, הזוכה בהם הוא נכבד מעצמו בעיני אלקים ואדם, ואף אם הבריות לא יכבדוהו בעבורם, לכן חיבר התנא לזה ואמר מי שיש בו המדות הללו והוא נכבד בעצמו, מה יעשה ויהיה מוכבד מאחרים, יכבד את הבריות: כי מכבדי אכבד. והדברים ק"ו, ומה הקב"ה שהוא מלך הכבוד וכל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לכבודו, מכבד את מכבדיו, ק"ו לבשר ודם: ובזוי יקלו. למדנו ענותנותו של הקב"ה. לא אמר ובזוי אקלל, אלא יקלו מעצמם. ובכבוד הצדיקים הקפיד יותר, שנאמר ^(בראשית יב) ומקללך אאור:

בן זומא. לפי שלא האריך ימים ולא נסמך שיקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו. וכן בן עזאי. ושיניהם שמם שמעון: איזהו חכם. הכי קאמר, איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו ^(ט): הלומד מכל אדם. ואע"פ שהוא קטן ממנו. שכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו הוא לשם שמים ^(ג) ולא להתהיר ולהתפאר בה: שנאמר מכל מלמדי השכלתי. וסיפא דקרא כי עדותיך שיחה לי, כלומר הייתי לומד תורה מכל מלמדי ^(א) ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי, שכל כוונתי היתה לשמים בלבד ^(ד). וכן איזהו גבור, שראוי שיתהלל בגבורתו, הכובש את יצרו: שנאמר טוב ארך אפים מגבור. הכי הוי פירושא דקרא, טוב ארך אפים הבא מצד הגבורה של כבוש היצר ^(ה), לא מצד רכות הטבע. וכן מושל ברוחו כשברא מלוכד עיר,

עיקר תוספות יו"ט

^(ברכות דף ח) גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא שמים כו' דאילו אינו מסתפק ונבהל להון לא יהיה פנוי לעבודת הש"י: ^(א) דאין לפרש דר"ל שנעשה משכיל יותר מן מלמדיו, שאין זה חדוש שלאחר שלמד האדם מלומדו הוא מתחכם ומשכיל בלמודיו ואין חידוש שישכיל יותר ממה שהשכילו מלמדיו. ד"ח: ^(ד) כיון שכל שיחתי היה בתורה: ^(ה) יצרו. יצה"ר נקרא יצר סתם לפי שקדם ושלט בגוף הוא לבדו. מד"ש. ועוד פירש שהוא יצרו המיוחד לו ונתעצם בו יותר ממה שיתעצם ויתחיד ביצר הטוב כי טבע האדם נוטה יותר אל יצר רע: ^(ו) דאל"כ אלא פירוש דקרא טוב ארך אפים יותר מגבור, הוה קשיא למה, שאם הוא ארך אפים מצד רכות הטבע אין זה טוב: ^(ז) בעוה"ז. שלא תצטרך לבריות. ולעוה"ב, דמתוך שהוא נהנה מיגיעו לא בא לידי גול ונוחל שני עולמות. רש"י:

^(א) ויש להקשות ממה שאמר ירמיה ^(ט) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. ונראה לי דלא קשיא, דס"ל לתנא דידן שזה שאמר כי אם השכל וידוע אותי, הוא עצמו בכלל החכמה והגבורה והעושר שזכר. וכך הוא אומר אל יתהלל חכם בחכמתו כי אם שהיא החכמה השכל וידוע אותי. וכן לענין הגבורה והעושר, ולזה שאל התנא איזהו חכם כו' שאליו כיון הנביא: ^(ב) היינו ממש השכל וידוע אותי וגבור הכובש כו' והוא גבורה לשם שמים שלא יחטא לפניו. אין לך השכל וידוע אותי גדולה מזו שתכלית הידיעה הזאת הוא לירא מפניו ולשמור מצותיו. ועשיר השמח בחלקו ולא נבהל להון ונמצא פונה כל ימיו לעבודת שמים והיינו נמי השכל כו' ולפיכך נאמר אשריך כו'. ואמרו בגמרא

מופץ ע"י "ועד חיילי בית דוד" – 770 בית משיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ד' המעלות שבהן נעשית השלימות דכאו"א מישראל

בשבת זו לומדים פרק רביעי דמסכת אבות: לארבע דגלים, כמודגש בסדר חניית בני במדבר מסביב למשכן.

בהתחלת הפרק נאמר "איזהו חכם כו' איזהו גיבור כו' איזהו עשיר כו' איזהו מכובד כו'" – ד' מעלות ששייכים לכאו"א מישראל [ולא כמו כהונה או מלכות שאינם שייכים לכאו"א מישראל] (כמובן גם מהפסוקים שמהם מביא התנא ראי' והוכחה לד' מעלות אלו), ועל ידם נעשית השלימות דכאו"א מישראל.

ומזה באים לפרק חמישי שהתחלתו "בעשרה מאמרות נברא העולם" – שנוסף על השלימות דישאל עצמם (ד' המעלות שבפרק רביעי), נעשית גם השלימות בעבודתם בעולם, שיהי' ניכר בגלוי במציאות העולם שנברא בעשרה מאמרות (ע"ד שהמגיד הכיר בהכלי כחו של האומן שעשה הכלי, ועאכו"כ בנוגע לכח האלקי שמהווה העולם מאין ליש), כפי שיתגלה בתכלית השלימות לעתיד לבוא.

(משיחות ש"פ ואתחנן, שבת נחמן, י"ג מנחם-אב ה'תש"נ – בלתי מוגה)

ויש להוסיף, שגם השלימות דכלל ישראל קשורה עם מספר ארבע – שהרי י"ב השבטים דכלל ישראל מתחלקים

"פרקי אבות הם חלק מתושבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמודם בעיון, כראוי בתושבע"פ.

אלא שמכיון ש"איני מבקש . . אלא לפי כחן", לא תובעים מכאו"א שילמד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל; אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון כדבעי בתושבע"פ, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הזקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירושי רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת כאמור עם המפרשים (שהם התושבע"פ בתושבע"פ גופא).

והאמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שזהו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי', בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם".

(משיחות ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תנש"א – התוועדות א' – בלתי מוגה)

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!